

KOLAGREVSTUR Í SUÐUROY

Hækkandi oljuprísir í 70'unum fáa menn at hugsa um at endurtaka kolagrevstur í Rangabotni

Við miðeysturkreppuni, sum tók seg upp á heysti 1973 tá Yomkippur-kríggið spurdist, fóru oljuprísirnir nógv upp – og arbeiðsmannafelagið Fylking á Tvøroyri stovnar seinast í sjevtiárunum Kolavirki Arbeiðsmanna við tí endamáli at kanna møguleikarnar fyri munagóðari kolavinnu til tess at vinna bíliga orku í mun til oljuna.

Triði partur

Rætturin til kolagrevstur í Suðuroy fylgdi við teimum skiftandi námsárunum. Fransar língu fyrstir koncessionina í 1890'unum og nú hevur so Tvøroyrar kommunu hana.

Eg hevði hetta á orðið nú alt hetta nógv snakkið var var um Fransar, Eurofisk og Tvøroyrar Flakavirki, at tað ikki var fyrstu ferð, fransar høvdu verið uppi í vinnulívnum á Tvøroyri.

Hetta sigur Dánjal av Rana, formaður í Tvøroyrar býráð og formaður í arbeiðsmannafelagnum Fylking á Tvøroyri. Dimmalætting hevur hitt hann á máli sum umbod fyri kolanámssáttmálan og sum umbod fyri arbeiðarafylkingina, sum seinast í 1970'unum stovnaði Kolavirki Arbeiðsmanna á Tvøroyri.

Hann sigur, at tað var eitt ógjørligt stríð um rættindini at bróta kol, tá kommunan keypti námi og kolabúnaðin á Drelnesi frá Føroya Kol á sinni fyri 120.000 kr. og leigði arbeiðsmannafelagnum Fylking (Arbeiðaranna Koladrift) tey. Tá ellinjur skuldu leggja niðan til námi, móttu jarðeigararnir á staðnum at mótmæla, at grívið varð gjøgnum hagan, og tað var ikki góðkent, at ognarrætturin til undir-



Dánjal av Rana, byråsformaður og arbeiðsmannafelagsformaður á Tvøroyri, ein av forsprakarunum at kanna møguleikarnar fyri framtíðar kolavinnu.

grundina skuldi fylgja við skiftinum. Men í skeytinum, sum tú fær, eru rættindini at høgga kol tyðuliga tilskilað; talan er um servitutt, ið verður listið við hvørt einasta skeyti.

Ognarrætturin er latin einaferð og hann fylgir so við til næsta eigara, men ta einu ferðina móttu menn at tileikisgera henda rættin og kravdu, at avtalur skuldu gerast við teir, sum varðaðu av lendum. Teir vildu reka menninar burtur, sum

átíkið sær høvdu akkord at grava fyri elsteyrum. Hetta endaði við, at systlumaðurin mátti upp í leikin og biðja jarðeigararnar fara í kongsins og lógarinnar navni, sigur Dánjal av Rana.

Hann sigur, at maður frá Landsverkfrøinginum herfyri ringdi til sín og sigur, at hvalbingar ætla at gera eitt nýtt kolanam í Hvalba. Landsverkfrøingsstovnurin vildi hava allar formalityr í lagi, tí sambært koncessionini eigur Tvøroyrar kommunu eisini rættindini at høgga kol í Hvalba, men kommunan krevur ikki nakað frá hvalbingum fyri at høgga.

Kannaðu námsvinnu á Svalbard

Kolavinnan í Rangabotni steðgaði síðst í 60'unum, men ikki nógv ár aftaná fóru menn at hugsa um at endurtaka hana. Sum nevnt stovnaði arbeiðsmannafelagið Fylking síðst í 1970'unum Kolavirki Arbeiðsmanna.

Tað, sum vit ætlaðu við felagnum var at fáa gongd aftur á kolavinnuna við tí í hyggju at útvega bíliga orku nú oljan síðan miðeysturkreppuna og -kríggið 1973 álsamt hækkaði í prisi. Og ætlan okkara var at fáa drift

aftur í námini í Rangabotni so at vit gjørdust minni heft at oljuinnflutninginum, sigur Dánjal av Rana.

Kolavirki Arbeiðsmanna varð stovnað við 50.000 kr. í partapeningi. Felagið fór alt fyri eitt at kanna møguleikarnar fyri lönandi kolavinnu og setti seg í samband við Tórmod Dahl, idnaðarráðgevara. Hann ráddi felagnum til at fara útíttland, og var Svalbard mettt at vera mest hóskandi staðið. Og so varð gjørt. Ferðin kom í lag í januar 1983. Í føroyska ferðalagnum vóru seks mans.

Dánjal av Rana og Teddy Michelsen frá Kolavirki Arbeiðsmanna á Tvøroyri, Helgir Thomsen og Mortan Garðshamar fyri Roynds Kolasølu í Hvalba, Tórmod Dahl, idnaðarráðgevari, og Eilíf Lindberg frá Arbeiðseftirlitinum.

Nú Kolavirki Arbeiðsmanna hevði í hyggju at fara undir kolavinnu aftur í Rangabotni, var endamálið við ferðini at kanna, hvussu norðmenn reka kolavinnu á Svalbard. Av tí at hvalbingar høgga nokur túsund tons av kol um árið, varð hildið beint at biðja teimum við eisini at síggja hvussu norðmenn høgga kol í lundinum.



Uttan fyri kolanam í Rangabotni. Skinnarar eru lagdir inn í námið at flyta kolavognarnar eftir. Undir seinna krignum var arbeiði til nogvar hendur, ta einki kol varð flutt inn ur Bretlandi.

tí kolalindirnar har eru ógvuliga líkar okkara. Tær eru millum 60 og 70 cm

tjúkkar, í støðum tjúkrí. Adrastaðni – eitt nú í Bretlandi, Polen og USA – verður farið niður í jörðina, og har verður heilt annar arbeiðsháttur nýttur, sigur Dánjal av Rana.

Við sær hevði ferðalagið ymsi kolalög úr Hvalba og Trongisvági at sýna jarðfrøingunum og námserfrøingunum, sum starvaðust við norska kolaverkið á

Svalbard. Dánjal av Rana sigur, at meira størsligið, enn hugsan kann vera um hjá okkum, so sannførdi vitjanin í norsku náminum føroyingarnar um, at her var nógv at læra og at vit eru alt ov illa útgjørdir í Føroyum, at her var alt ov tilvildarlíga skipað og ikki lønsamt. Bæði hvat viðvikur leguni hjá kolalind-

unum og boringum hava norðmenn nágreinilig kort at arbeiða eftir.

Umframt at vitja í sjálvum náminum, høvdu vit nógvar samrøður við serfrøingum á kolaverkinum, og vit komu til tað úrslit, at neyðugt var at gera gjøllari kanningar í Føroyum enn tær, ein higartil hevði og at tað var neyðugt at fáa norð-



Inni í Trongisvági móti Rangabotni. Skuldi miðvís vinna tikið seg upp, eru nøgdarnar í fjøllunum nóg stórar at taka av og nektá tærvin mong ár fram í tíðina.



Føroyingarnir, ið vitjaðu á Svalbard at kanna kolavinnu har. F. v.: Mortan Garðshamar, Hvalba (Roynds Kolasøla), Teddy Michelsen, Tvøroyri (Kolavirki Arbeiðsmanna), Helgir Thomsen, Hvalba (Roynds Kolasøla), Tórmod Dahl, idnaðarráðgevari, Dánjal av Rana, Trongisvágur (Kolavirki Arbeiðsmanna) og Eilíf Lindberg, Arbeiðseftirlitið. Maðurin uttast h. m. er ein av formonnum í náminum á Svalbard.

